

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫ ЕРТЕ ДАМУЫ ИНСТИТУТЫ**

**«БЕСКЕ ДЕЙІН ҮЛГЕРУ» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ
НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕМЕН ЖӘНЕ ОҚЫТУМЕН
ҚАМТЫЛМАҒАН БАЛАЛАРДЫҢ АТА-АНАЛАРЫНА АРНАЛҒАН
БЕЙІМДЕЛГЕН БАҒДАРЛАМА**

**АДАПТИРОВАННАЯ ПРОГРАММА
ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ ДЕТЕЙ, НЕ ОХВАЧЕННЫХ ДОШКОЛЬНЫМ
ВОСПИТАНИЕМ И ОБУЧЕНИЕМ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ
ПРОГРАММЫ «УСПЕТЬ ДО ПЯТИ»**

Астана 2024

*Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты базасында әзірленген*

«Беске дейін үлгеру» халықаралық бағдарламасы негізінде мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқытумен қамтылмаған балалардың ата-аналарына арналған бейімделген бағдарлама – Астана, 2024. – 25 бет.

Пікір жазғандар:

Сақтағанов Б.К., PhD доктор;

Жетпис М., меңгеруші;

Королева А. А., әдіскер

Бейімделген бағдарламада мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқытумен қамтылмаған балалардың ата-аналарын мектеп жасына дейінгі балаларға күтім жасау мен дамыту мәселелерінде педагогикалық ағарту жұмысының әдістері қарастырылады.

Бейімделген бағдарлама мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтеріне арналған.

Әдістемелік ұсынымдар ҚР ОАМ Балаларды ерте дамыту институтының Ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, ұсынылған (2024 жылғы 25 желтоқсандағы № 11 хаттама).

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

«Беске дейін үлгеру» халықаралық бағдарламасы негізінде мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамтылмаған балалардың ата-аналарына арналған бейімделген бағдарлама (бұдан әрі-Бейімделген бағдарлама) халықаралық тәжірибе негізінде балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелерінде ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыруға бағытталған [1].

2022 жылдан бастап Орта Азия елдерінде, сондай – ақ Өзбекстан мен Қырғызстанда [2] Minderoo Қорының (Австралия) «Thrive by Five» балаларды ерте дамыту бойынша халықаралық бағдарламасы (бұдан әрі-Бағдарлама) іске асырылуда.

Бейімделген бағдарлама контенті Сидней университетінің Ми және ақыл-ой орталығының антропологиялық және нейробиологиялық зерттеулерінің өнімі болып табылады және әр елдің қажеттіліктеріне бейімделіп, нақты деректерге негізделген.

Бейімделген бағдарламаның мақсаты – бүкіл әлемдегі ата-аналардың назарын ерте жастағы балаларды дамытудың маңыздылығына аудару, балалардың әлеуетін толық жетілдіру арқылы олардың дамуын қолдауға тарту [3].

Аталған Бейімделген бағдарламада «Беске дейін үлгеру» халықаралық бағдарламасының мақсаты мен міндеттеріне, тәрбиелеу мен оқытудың негізгі тәсілдеріне және олардың ерте білім беру жүйесіндегі маңыздылығына түсінік берілген.

Бейімделген бағдарламаның мақсаты – балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелерінде ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыру.

«Беске дейін үлгеру» халықаралық бағдарламасы негізінде мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамтылмаған балалардың ата-аналарына арналған бағдарламаларды зерделеудің өзектілігі бірқатар факторларға байланысты.

Бес жасқа дейінгі кезең балалардың ақыл-ойын дамыту және өмір бойы танымдық қабілеттердің, психикалық аман-саулық пен әл-ауқаттың берік негізін құру үшін өте маңызды.

Ата-аналардың балаларына жақсы өмірді қамтамасыз етуге деген ықыласын ескере отырып, бағдарламада әлеуметтік, эмоционалдық және когнитивтік дағдылардың негізгі «құралдарын» әзірлеу үшін клиникалық және зерттеу тәжірибесі негізінде ғылыми әдебиеттердің қысқаша мазмұны берілген.

Бұл құралдар жиынтығы балаларға өмір бойы психикалық аман-саулық пен әл-ауқатты қамтамасыз ету үшін дамудың екі тірегі – дербестік пен әлеуметтік байланысты дамытуға ықпал ету үшін ресми білім алуға дейін қолдау көрсетеді [4].

КІРІСПЕ

Қазақстандық контекст бес жасқа дейінгі кезеңде оңтайлы дамытуға қол жеткізу үшін мүмкіндіктер мен мәселелерді ескереді.

Балалар – қоғамның маңызды және құрметті мүшесі болып табылады.

Отбасымен байланыс және туыстық қатынастар өзара қарым-қатынас пен қамқорлыққа негізделген, жынысы мен жасына байланысты құнды рөлдері бар туыстық байланыс жүйелерінің маңыздылығын қамтиды.

Жауапкершілік пен міндеттің, әлеуметтік интеграция және өзара қарым-қатынастың мәдени құрылымдарының маңыздылығы қауымдастықпен байланыстың негізі болып табылады.

Қауымдастықтың ынтымақтастығы және қауымдастық негізінде мәдени өркендеу әл-ауқатпен байланысты мәдени сәйкестікті нығайтады.

Бейімделген бағдарлама балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелері бойынша ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыруға бағытталған процесті ұйымдастыруда педагогтер мен тәрбиешілерді қолдау мақсатында әзірленді.

Ата-аналар мен балалардың бірге жұмыс істеуіне арналған контент әзірленді және қағаз, электронды, мобильді қосымша нысандарында қолдану үшін апробациядан өтті.

Mindero флагмандық бастамасы болып табылатын «Thrive by Five» халықаралық бағдарламасы балаларды ерте жастан дамытудың маңыздылығын түсінуге және балалардың бес жасқа дейін толыққанды дамуына ықпал етуге бағытталған.

Бірлескен жұмыс аясында Қазақстан жергілікті контекстке мақсат пен міндеттерді бейімдеді.

Бейімделген бағдарламаның *мақсаты* – балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелерінде ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыру.

Міндеттері:

– ата-аналар мен балаларға күтім жасайтын адамдарға ерте жас (0-5 жас) және балалардың өмір бойы дамуы мен әл-ауқатының маңыздылығы туралы ақпарат беру;

– балалардың когнитивтік және әлеуметтік-эмоционалдық дамуына ықпал ететін сенімді ақпарат көздеріне ата-аналардың қол жеткізуін кеңейту;

– алған білімді күнделікті өмірде қолдануды, балалардың өмір бойы даму әлеуетін және әл-ауқатын арттыратын салауатты әдеттерді дамытуды қолдау.

Бұл педагогтер мен әдіскерлерге ата-аналармен жұмыс барысында Бейімделген бағдарлама материалын тиімді енгізуге және балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелері бойынша ата-аналардың педагогикалық мәдениетін қалыптастыру мен жетілдіруде оңтайлы нәтижелерге қол жеткізуге септігін тигізеді.

БЕЙІМДЕЛГЕН БАҒДАРЛАМАНЫҢ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАСЫН ҚОЛДАНУ БОЙЫНША ҰСЫНЫМДАР

Балаларды үй жағдайында тәрбиелеп отырған ата-аналарға денсаулық, тамақтану, тәрбиелеу, дағдыларды дамыту және балалармен өзара әрекет ету тәрізді маңызды мәселелер бойынша қолжетімді және түсінікті контент ұсынатын «Беске дейін үлгеру» мобильді қосымшасы Қазақстанда іске қосылуда. Қосымшаның барлық материалдары нейробиологиялық зерттеулердің ғылыми мәліметтері негізінде әзірленді, бұл олардың тиімділігі мен практикалық құндылығын қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, мобильді қосымша мектепке дейінгі ұйымдардың консультациялық пункттері арқылы қолжетімді болады. Ата-аналар мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелері бойынша тәулік бойы әдістемелік және психологиялық қолдау алады, бұл отбасында салауатты және үйлесімді атмосфераны қалыптастыруға ықпал етеді.

Мобильді қосымша бағдарламасы «Thrive by five» халықаралық бағдарламасы негізінде ата-аналарды, тәрбиешілерді және ерте жастағы балаларды дамытуға қатысатын басқа ересектерді қолдауға арналған үйретуші бастама ретінде құрылған [8-9].

Бағдарламаның мақсаты: баланың толыққанды дамуын қамтамасыз ету, бес жасқа дейін балалардың когнитивтік, әлеуметтік, эмоционалдық, физикалық дағдыларын және сөйлеуін дамытуға жағдай жасау; ата-аналар мен қамқоршыларға ойын, қарым-қатынас және күнделікті белсенділік арқылы баланың дамуын қолдау әдістерін үйрету; теңсіздікті болдырмау және балалардың әлеуметтік, мәдени немесе экономикалық жағдайына қарамастан оларға тең мүмкіндіктер беру; табысты оқыту үшін негіз қалыптастыру және балаларды негізгі дағдылар мен өзіне деген сенімділікті дамыту арқылы мектепте одан әрі оқуға дайындау.

Мақсатқа сүйене отырып, мынадай міндеттер айқындалды:

- **ерте дамытуды қолдау**, баланың танымдық белсенділігін ынталандыратын іс-шаралар мен ойындар әзірлеу, зейін, есте сақтау, моторика және сөйлеу тәрізді негізгі дағдыларды қалыптастыруға көмектесу;

- **дамытушы орта құру**, балалар қоршаған ортаны қауіпсіз зерттей алатын кеңістікті ұйымдастыру, дамытушы материалдар мен ойындарға қол жетімділікті қамтамасыз ету;

– **ата-аналарды қатысуға ынталандыру**, ата-аналар мен тәрбиешілер үшін семинарлар мен тренингтер өткізу, күнделікті өмірде қолдану үшін практикалық ұсынымдар беру;

- **эмоционалды интеллекті дамыту**, эмоцияларды тану және басқару жаттығулары, қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру және дау-жанжалдарды шешу;

– **инклюзивтілік**, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың қатысуы үшін жағдай жасау, әртүрлі топтардағы балалармен жұмыс жүргізу үшін бейімделген әдістемелерді әзірлеу;

- **бағалау және мониторинг**, балалардың ілгерілеуін үнемі бақылау және тәсілдерді түзету, бағдарламаны жақсарту үшін ата-аналар мен тәрбиешілерден кері байланыс жинақтау.

Бағдарлама баланың ақыл-ойы оқу мен дамуға неғұрлым бейім болып келетін туғаннан бес жасқа дейінгі кезеңге бағытталған (1-кесте).

1 - кесте. Бағдарламаның мобильді қосымшасының негізгі қағидалары

№	Негізгі қағидалар	Сипаттамасы
1	Ғылыми негізделген тәсіл	Бағдарлама тұрақты, мейірімді қарым-қатынастар мен ынталандырушы ортаның маңыздылығына назар аударатырып, балаларды ерте дамытудың зерттеулеріне негізделеді
2	Ата-аналар мен тәрбиешілерге арналған практикалық кеңестер	Когнитивті, әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды дамытуға ықпал ететін ойындар, оқып беру, әңгімелесу және басқа белсенді әрекеттерді енгізі отырып, балалармен қарым - қатынас жасау бойынша қарапайым және қолжетімді ұсынымдар әзірленуде
3	Интерактивті формат	Оқыту процесін қызықты әрі қол жетімді ететін мультимедиялық және бейне материалдар, оның ішінде мобильді қосымшалар мен нұсқаулықтар қолданылады
4	Мәдениетке бейімделу	Бағдарлама әртүрлі қауымдастық үшін барынша түсінікті және пайдалы болу үшін жиі жергілікті жағдайлар мен тілдерге бейімделеді

Бағдарламаны бейімдеу үшін:

- жергілікті контексті зерделеу, мақсатты аудиторияның мәдени, тілдік және әлеуметтік ерекшеліктерін ескеру;

- материалды аудару, материалдың аудиторияға түсінікті тілде екеніне және жергілікті болмысты ескере отырып бейімделгеніне көз жеткізу;

- бағдарламаны тарату үшін жергілікті ұйымдар арқылы енгізу, балабақшалармен, мектептермен, ата-аналар қауымдастығымен жұмыс жүргізу;

– жеке қажеттіліктерді ескеру (бағдарлама ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ерекшеліктерін ескеру үшін икемді болуы керек) қажет.

Балаларға күтім жасау, дамыту мәселелері бойынша ата-аналарды хабардар ету мақсатында бағдарламаның мобильді қосымшасын бейімдеу ерте жастағы балалардың дамуы үшін толыққанды орта құруға септігін тигізетін негізгі негізгі бағыттарда жұмыс жүргізуді көздейді (2-кесте).

2-кесте. Балаларға күтім жасау, дамыту мәселелері бойынша ата-аналарды хабардар ету мақсатында бағдарламаның мобильді қосымшасының негізгі бағыттары

№	Негізгі бағыттар	Сипаттамасы
1	Когнитивтік даму	Ойлау, есте сақтау және міндеттерді шешу дағдыларын дамыту, оқып беру, сөйлесу және ән айту арқылы сөйлеуді дамытуға баса назар аудару; зерттеу мен үйренуге ынталандыратын ойын әрекеті
2	Әлеуметтік-эмоционалдық даму	Балалардың өзіне деген сенімділігін және айналасындағылармен қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастыру, эмоционалдық қолдау: эмоцияларды түсіну және оларды білдіру, бала мен ересек арасында жылы және сенімді қарым-қатынас орнату
3	Физикалық даму	Моторикалық дағдылар: ойын, сурет салу, жүгіру және белсенді қимылдар арқылы ұсақ және ірі моториканы дамыту, салауатты әдеттерді қалыптастыру: дұрыс тамақтану, гигиена, физикалық белсенділік, сенсорлық дағдыларға назар аудару: есту, көру, сипап сезу және басқа сезімдерді дамыту
4	Сөйлеуді дамыту	Қарым-қатынас, әңгімелеу және оқып беру арқылы сөздік қорды кеңейту, айтқанды тыңдау және түсіну дағдылары, қолды жазуға дайындау: дыбыстармен таныстыру
5	Өзін-өзі реттеу дағдыларын дамыту	Балаларға өзінің эмоциялары мен мінез-құлқын басқару дағдыларын үйрету, тәртіп пен зейін қоюды біртіндеп қалыптастыру, шыдамдылық пен дау-жанжалдарды шешу қабілетін дамытуға бағытталған ойындар мен жаттығуларды енгізу
6	Ата-аналар мен тәрбиешілерді қатыстыру	Ата-аналарды баланың алғашқы мұғалімі ролінде қолдау, балаларды күнделікті әрекетке тартудың практикалық тәсілдерін үйрету, үй, балабақша және қауымдастық арасындағы өзара ынтымақтастықты нығайту
7	Инклюзия және тең мүмкіндіктер	Барлық балаларға, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға жағдай жасау, ересектерді әртүрлі топтағы балалармен жұмыс жүргізуге үйрету

Балаларға күтім жасау, дамыту мәселелері бойынша ата-аналарды хабардар ету мақсатында мобильді қосымша бағдарламасы балалардың

дамуында елеулі өзгерістерге қол жеткізуге және ересектер мен қоғамды тәрбиелеу процесіне тартуға бағытталған (3-кесте).

3-кесте Балалардың дамуында елеулі өзгерістерге қол жеткізу, ересектерді, қоғамды тәрбиелеу процесіне тарту

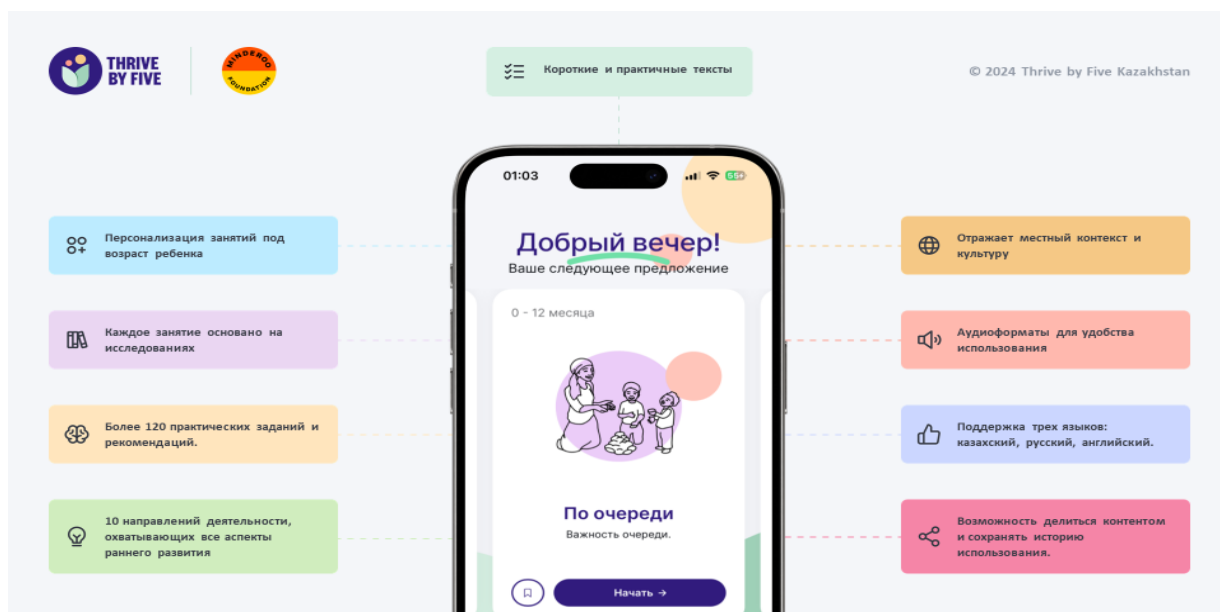
№	Кімге арналған	Қол жеткізу	Сипаттамасы
1	Балалар үшін	Когнитивтік даму	Ойлау, есте сақтау және зейінді дамыту, мектепке дайындық деңгейін арттыру (сандарды, геометриялық фигураларды білу; негізгі логикалық операциялар)
		Әлеуметтік-эмоционалдық даму	Өзіне деген сенімділікті, эмоцияларын білдіру және айналасындағылармен қарым-қатынас жасау қабілетін дамыту, өзін-өзі бақылау және мінез-құлқын басқару дағдыларын қалыптастыру
		Сөйлеуді дамыту	Сөздік қорды кеңейту және сөзді түсінуді жетілдіру, қарым-қатынас дағдыларын дамыту
		Физикалық даму	Ұсақ және ірі моториканы дамыту, салауатты өмір салты дағдыларын қалыптастыру
2	Ата-аналар мен тәрбиешілер үшін	Құзыреттілікті арттыру	Ойын, қарым-қатынас және белсенді өзара әрекет арқылы баланың дамуын қолдаудың практикалық әдістерін меңгеру, балаларды ерте дамытудың маңыздылығын және осы процесте ата-аналардың рөлін түсіну
		Баламен қарым-қатынасты нығайту	Сенімді, жылы және тұрақты қарым-қатынас орнату, дамытушы сабақтарға көбірек уақыт бөлу
		Күйзеліс пен мазасыздықты азайту	Ата-аналарға тәрбиелеу әдістерін үйрету, бұл дау-жанжалдарды болдырмауға көмектеседі және өзінің әрекеттеріне деген сенімділікті арттырады
3	Қоғам үшін	Білім берудегі алшақтықты болдырмау	Әлеуметтік немесе экономикалық жағдайына қарамастан барлық балалар үшін тең бастапқы мүмкіндіктер

Бағдарламаның индикаторлары:

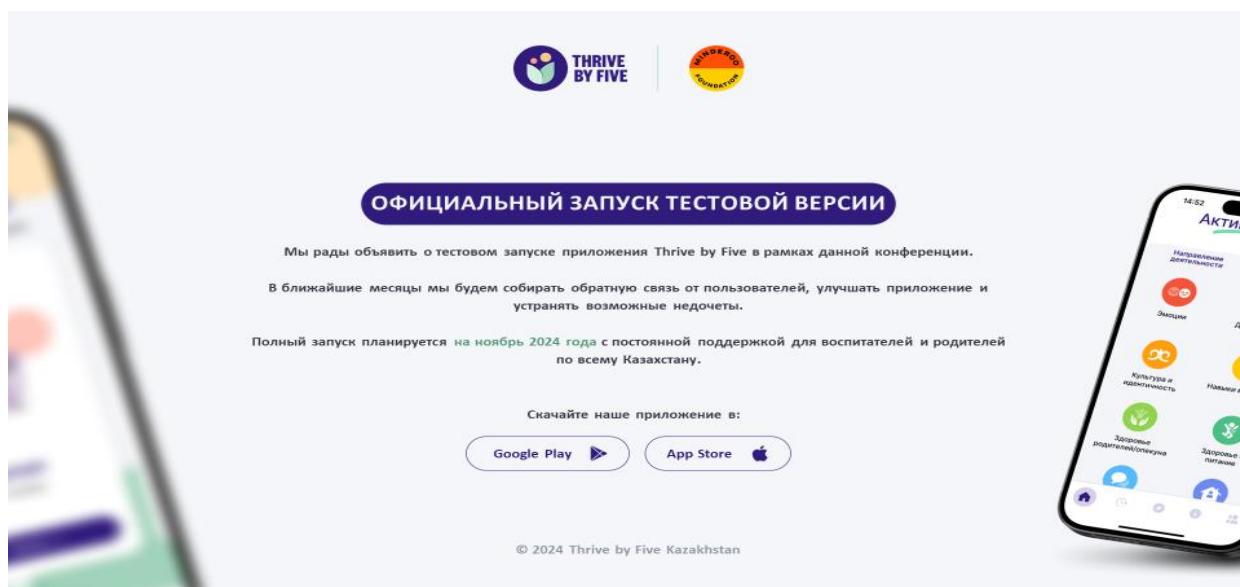
- бақылау топтарымен салыстыра отырып, балаларда құзыреттілік деңгейін арттыру;
- ата-аналар мен тәрбиешілердің тәрбиелеу процесіне қатысуын кеңейту;
- бағдарламаны дамытуға қауымдастықтардың тұрақты қызығушылығы мен қатысуы.

Қосымша App Store және Google Play арқылы ұялы телефонға жүктеу үшін қолжетімді (1-3 суреттер).

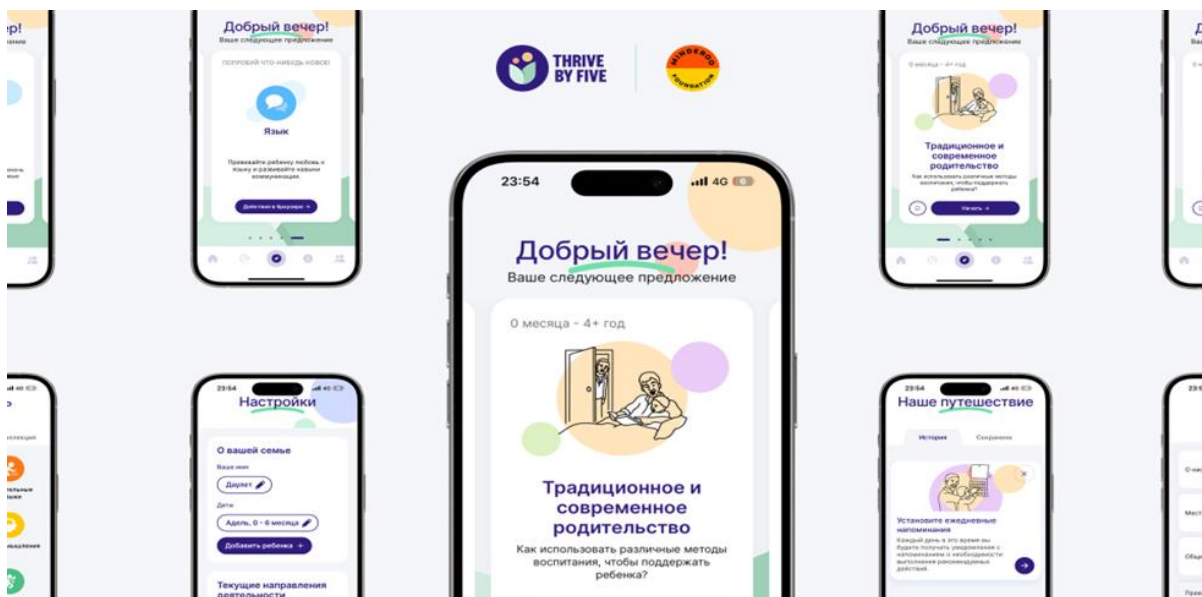
1-сурет Қысқа және пайдалы мәтіндер

2-сурет. Қосымша қол жетімді және осы платформа іске қосылды

3-сурет. Айдарлар (денсаулық және тамақтану, тәрбие, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларды дамыту, ойындар және ерте жастағы балалармен қарым-қатынас), тілді таңдау, қосымшаны сүйемелдеу

Қосымша тегін және үй жағдайында балаларды тәрбиелеп отырған ата-аналарға денсаулық пен тамақтану, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларды дамыту, ойындар және ерте жастағы балалармен қарым-қатынас бойынша қол жетімді және түсінікті контент ұсынады.

Мобильді қосымшаны енгізу мектеп жасына дейінгі балаларға күтім жасау мен дамыту мәселелері бойынша ата-аналардың түсініктерін жетілдіреді және балаларды тәрбиелеу мен дамыту үшін ортақ жауапкершілікті арттырады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Бейімделген бағдарламаны енгізу балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелері бойынша ата-аналардың педагогикалық мәдениетін арттыру процесінде мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарымен

жұмыс жүргізуде педагогтерге заманауи тәсілдерді қолдануға мүмкіндік береді.

Контентті әзірлеу стратегиясы нақты мәліметтерге негізделген және Сидней университетінің Ми және ақыл-ой орталығының нейробиологиялық зерттеулеріне сәйкесендірілген, сондай-ақ әр елдің қажеттіліктері мен контекстіне бейімделген.

Мазмұны ата-аналар мен олардың өмірінде маңызды орын алатын адамдар үшін баланың әлеуметтік және эмоционалды ортасын одан әрі байытуға арналған іс-шараларды қамтиды.

Бағдарлама контенті контекстік қажеттіліктерге негізделген әртүрлі арналар арқылы оның ішінде басқа цифрлық және цифрлық емес арналармен қатар смартфонға арналған қосымшаны таратуға бағытталған.

Контент сонымен қатар, балалардың ата-аналарына қолдау көрсетуді арттыру мақсатында педагогтердің және балалармен жұмыс істейтін мамандардың әлеуетін арттыруға ықпал етуі мүмкін.

Бейімделген бағдарламаның қағидалары мен бағыттарын, нәтижелері мен индикаторларын қолдану педагогтердің кәсіби өсуіне және ата-аналармен тәжірибе алмасуға ықпал етеді.

Олар жаңа білім беру бағдарламаларын әзірлеуге және баланы тәрбиелеудегі инновациялық тәсілдерді қолдануға негіз бола алады.

Ата-аналармен жұмысты ұйымдастыруда педагогтер мен тәрбиешілерді қолдау мақсатында әзірленген қазақстандық ұлттық, мәдени және тілдік контентке сәйкес келетін Бейімделген бағдарламада баланың болашағы үшін ерте дамытудың маңыздылығы, отбасындағы жайлы жағдай, ата-аналардың моральдық қасиеттері берілген.

Мектепке дейінгі ұйымдарда Бейімделген бағдарламаны табысты енгізу педагогтер мен әдіскерлерге балаларды тәрбиелеу мен дамыту мәселелері бойынша ата-аналардың педагогикалық мәдениетін қалыптастыру мен арттыруда оңтайлы нәтижелерге қол жеткізуге, сондай-ақ нәтижелердің тиімділігі білім беру процесінің барлық қатысушыларының: педагогтердің, ата-аналардың және басқарушылардың үйлесімді жұмысына байланысты екенін түсінуге көмектеседі.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан халқы ассемблеясының 2023 жылғы 27 сәуірдегі шешімінің 6.1) тармағын орындау бойынша жол картасы -2023.
2. Kazakhstan country brief // The Australian Department of Foreign Affairs and Trade. – 2022. – (<https://www.dfat.gov.au/geo/kazakhstan/kazakhstan-country-brief>) .
3. Minderoo Foundation’s Thrive by Five // Thrive by Five. – 2023. – (<https://thrivebyfive.org.au/news/minderoo-foundations-thrive-by-five-campaign-celebrates-landmark-milestone-of-reaching-100000-supporters/>).
4. Эриксен А., Литвинова Ю., Бернд Р. Системы здравоохранения в действии: Казахстан. – Копенгаген: Европейское региональное бюро ВОЗ от имени Европейской обсерватории по системам и политике здравоохранения. 2022. (<https://researchonline.lshtm.ac.uk/id/eprint/4667472>).
5. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы No 249 қаулысы. – (<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000249>).

МАЗМҰНЫ

1	Түсіндірме жазба	3
2	Кіріспе	4
2	Бейімделген бағдарламаның мобильді қосымшасын қолдану бойынша ұсынымдар	5
3	Қорытынды	11
4	Қолданылған әдебиеттер	12

*Разработана на базе Института раннего развития детей
Министерства просвещения Республики Казахстан*

Адаптированная программа для родителей детей, не охваченных дошкольным воспитанием и обучением на основе международной программы «Успеть до пяти»: Адаптированная программа. – Астана, 2024. – 25 стр.

Рецензенты:

Сактаганов Б.К., PhD доктор

Жетпис М., заведующая

Королева А. А., методист

В Адаптированной программе рассматриваются методы работы по педагогическому просвещению родителей детей, не охваченных дошкольным воспитанием и обучением, по вопросам ухода и развития детей дошкольного возраста

Адаптированная программа рекомендована педагогам дошкольных организаций.

Адаптированная программа рассмотрена и рекомендована Научно-методическим советом Института раннего развития детей МП РК (протокол № 11 от 25 декабря 2024 года).

Институт раннего развития детей, 2024 год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Настоящая Адаптированная программа для родителей детей, не охваченных дошкольным воспитанием и обучением на основе международной программы «Успеть до пяти» (далее – Адаптированная программа) направлена на повышение педагогической культуры родителей в актуальных вопросах воспитания и развития детей [1] на основе международного опыта.

С 2022 года в странах Средней Азии, а также в Узбекистане, Кыргызстане [2] реализуется международная программа по раннему развитию детей «Thrive by Five» (далее – Программа) Фонда Minderoo (Австралия).

Контент Адаптированной программы является продуктом антропологических и нейробиологических исследований центра мозга и разума Сиднейского Университета и основывается на фактических данных, адаптированных к потребностям каждой страны.

Цель Адаптированной программы - привлечь внимание родителей во всем мире к важности развития детей в раннем возрасте, мотивировать их на поддержку развития ребенка за счет повышения понимания, полного совершенствования потенциала детей [2].

В данной Адаптированной программе разъясняются цели и задачи международной программы «Успеть до пяти», основные подходы к воспитанию и обучению и их важность в системе раннего образования.

Целью Адаптированной программы является повышение педагогической культуры родителей в вопросах воспитания и развития детей.

Актуальность изучения программ для родителей детей, не охваченных дошкольным воспитанием и обучением, на основе международной программы «Успеть до пяти», обусловлена рядом факторов.

Первые пять лет жизни имеют решающее значение для развития мозга и создания прочной основы для когнитивных способностей на протяжении всей жизни, психического здоровья и благополучия.

Руководствуясь желанием родителей обеспечить своим детям наилучшую жизнь, в основу программы заложено краткое изложение научной литературы, на основе клинического и исследовательского опыта для, создания основополагающего «инструментария» социальных, эмоциональных и когнитивных навыков.

Этот набор инструментов окажет поддержку детям до того, как они поступят в формальное образование, чтобы способствовать развитию двух столпов развития – личной автономии и социальных связей – для обеспечения психического здоровья и благополучия на протяжении всей жизни [3].

ВВЕДЕНИЕ

Казахстанский контекст учитывает как возможности, так и проблемы для достижения оптимального развития в первые пять лет жизни.

Дети являются жизненно важной и почитаемой частью казахстанского общества.

Связь с семьей и родственные отношения включают в себя важность систем родственной привязанности, основанных на взаимности и заботе, с ценными ролями, специфичными для пола и возраста.

Важность культурных структур ответственности и обязанностей, социальной интеграции и взаимоотношений является основополагающей для связи с сообществом.

Сплоченность сообщества и культурное возрождение на базе сообщества укрепляют культурную идентичность, связанную с местом и благополучием.

Настоящая Адаптированная программа разработана с целью поддержания педагогов и воспитателей в их работе по организации процесса, направленного на повышение педагогической культуры родителей в вопросах воспитания и развития детей.

Контент для совместной работы родителей с детьми разработан и апробирован для использования в бумажной, электронной, мобильной формах приложения.

Международная программа Thrive by Five, являющаяся флагманской инициативой Minderoo, направлена на содействие более глубокому пониманию важности развития детей в раннем возрасте и акцентированию внимания на то, чтобы помочь детям успешно развиваться к пяти годам.

В рамках совместной работы Казахстан принял и адаптировал к местному контексту цели и задачи.

Цель Адаптированной программы повышение педагогической культуры родителей в вопросах воспитания и развития детей.

Задачи:

– повышение осведомленности родителей и лиц, осуществляющих уход, о ранних годах жизни (0-5 лет) и о том значении, которое они играют в развитии и благополучии детей на протяжении всей жизни;

– расширение доступа родителей к надежным источникам информации, способствующей когнитивному и социально-эмоциональному развитию их детей;

– поддержка для легкой интеграции этих знаний в повседневную жизнь, выработка здоровых привычек, которые увеличат потенциал развития на протяжении всей жизни и благополучие их детей.

Это поможет педагогам и методистам эффективно внедрять материал Адаптированной программы в процесс работы с родителями и достигать оптимальных результатов в формировании и повышении педагогической культуры родителей в вопросах воспитания и развития детей.

РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ АДАПТИРОВАННОЙ ПРОГРАММЫ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ

В Казахстане запускается мобильное приложение «Беске дейін үлгер» [4], которое предлагает родителям, воспитывающим детей в домашних условиях, доступный и понятный контент по таким важным вопросам, как здоровье, питание, воспитание, развитие навыков и взаимодействие с детьми. Все материалы приложения разработаны на основе научных данных нейробиологических исследований, что обеспечивает их высокую эффективность и практическую ценность. Кроме того, мобильное приложение будет доступно через консультационные пункты дошкольных организаций. Родители смогут получить круглосуточное методическое и психологическое сопровождение по вопросам воспитания и развития детей дошкольного возраста, что, безусловно, будет способствовать формированию здоровой и гармоничной атмосферы в семьях.

Программа мобильного приложения создана на основе международной программы «Thrive by five», как обучающая инициатива, предназначенная для поддержки родителей, воспитателей и других взрослых в развитии детей раннего возраста [5-6].

Цели программы: обеспечение полноценного развития ребенка, создание условий для когнитивного, социального, эмоционального, физического и языкового развития детей в возрасте до пяти лет; повышение родительской осведомленности и обучение родителей и опекунов методам поддержки развития ребенка через игры, общение и повседневную активность; сокращение неравенства и предоставление равных возможностей детям независимо от их социального, культурного или экономического положения; формирование основ для успешного обучения и подготовка детей к дальнейшему обучению в школе через развитие ключевых навыков и уверенности в себе.

Исходя из целей сформированы следующие задачи:

- **поддержка раннего развития**, разработка мероприятий и игр, стимулирующих познавательную активность ребенка, помощь в формировании базовых навыков, таких как внимание, память, моторика и речь;
- **создание развивающей среды**, организация пространства, где дети могут безопасно исследовать мир, обеспечение доступности развивающих материалов и игр;
- **стимулирование родительского участия**, проведение семинаров и тренингов для родителей и воспитателей, предоставление практических рекомендаций для использования в повседневной жизни;
- **развитие эмоционального интеллекта**, упражнения на распознавание и управление эмоциями, формирование навыков общения и разрешения конфликтов;

– **инклюзивность**, создание условий для участия детей с особыми образовательными потребностями, разработка адаптированных методик для работы с разными группами детей;

– **оценка и мониторинг**, регулярное наблюдение за прогрессом детей и корректировка подходов, сбор обратной связи от родителей и воспитателей для улучшения программы.

Программа фокусируется на периоде с рождения до пяти лет, когда мозг ребенка наиболее восприимчив к обучению и развитию и имеет свои ключевые принципы (Таблица 1).

Таблица 1. Ключевые принципы программы мобильного приложения

№	Ключевые принципы	Характеристики
1	Научно обоснованный подход	Программа базируется на исследованиях раннего детского развития, акцентируя внимание на важности стабильных, заботливых отношений и стимулирующей среды
2	Практические советы для родителей и воспитателей	Разрабатываются простые и доступные рекомендации по взаимодействию с детьми, включая игры, чтение, разговоры и другие виды активности, которые помогают развивать когнитивные, социальные и эмоциональные навыки
3	Интерактивный формат	Используются мультимедийные материалы, включая видео, мобильные приложения и руководства, которые делают процесс обучения увлекательным и доступным
4	Культурная адаптация	Программа часто адаптируется под локальные условия и языки, чтобы быть максимально понятной и полезной для разных сообществ

Для адаптации программы необходимо:

– изучить локальный контекст, учесть культурные, языковые и социальные особенности целевой аудитории;

– перевести материалы, убедиться, что материалы доступны на языке аудитории и адаптированы с учетом местных реалий;

– внедрить через местные организации, работать с детскими садами, школами, родительскими сообществами для распространения программы;

– учитывать индивидуальные потребности (программа должна быть гибкой, чтобы учитывать особенности детей с особыми потребностями).

Адаптация программы мобильного приложения в целях осведомленности родителей по вопросам ухода, развития детей предполагает работу в основополагающих ключевых направлениях, которые помогают создать полноценную среду для развития детей раннего возраста (Таблица 2).

Таблица 2. Основополагающие ключевые направления программы мобильного приложения в целях осведомленности родителей по вопросам ухода, развития детей

№	Ключевые направления	Характеристики
1	Когнитивное развитие	Развитие навыков мышления, памяти и решения задач, упор на развитие речи через чтение, разговоры и песни; игровая деятельность, стимулирующая исследование и обучение
2	Социально-эмоциональное развитие	Формирование у детей уверенности в себе и навыков взаимодействия с окружающими, эмоциональная поддержка: понимание эмоций и их выражение, установление теплых и доверительных отношений между ребенком и взрослым
3	Физическое развитие	Моторные навыки: мелкая и крупная моторика через игры, рисование, бег и активное движение, формирование здоровых привычек: правильное питание, гигиена, физическая активность, внимание к сенсорным навыкам: стимулирование слуха, зрения, осязания и других чувств
4	Языковое развитие	Расширение словарного запаса через общение, рассказывание историй и чтение, навыки слушания и понимания речи, подготовка к письменной речи: знакомство с буквами и звуками
5	Развитие навыков саморегуляции	Обучение детей навыкам управления своими эмоциями и поведением. постепенное формирование дисциплины и концентрации, включение игр и упражнений, направленных на развитие терпения и умения решать конфликты

6	Включение родителей и воспитателей	Поддержка родителей в роли первых учителей ребенка, обучение практическим способам вовлечения детей в ежедневную активность, укрепление взаимодействия между домом, детским садом и сообществом
7	Инклюзия и равные возможности	Создание условий для всех детей, включая тех, кто имеет особые потребности, обучение взрослых работе с разнообразными группами детей

Программа мобильного приложения в целях осведомленности родителей по вопросам ухода, развития детей нацелена на достижение значительных изменений в развитии детей и вовлечении взрослых и всего общества в процесс воспитания (Таблица 3).

Таблица 3. Достижение значительных изменений в развитии детей, вовлечении взрослых и всего общества в процесс воспитания

№	Для кого	Достижения	Характеристики
1	Для детей	Когнитивное развитие	Улучшение навыков мышления, памяти и внимания, повышение уровня подготовки к школе (знание цифр, геометрических фигур; базовые логические операции)
		Социально-эмоциональное развитие	Развитие уверенности в себе, способности выражать эмоции и взаимодействовать с окружающими, формирование навыков самоконтроля и управления поведением
		Языковое развитие	Расширение словарного запаса и улучшение понимания речи, развитие навыков коммуникации
		Физическое развитие	Улучшение мелкой и крупной моторики, формирование привычек здорового образа жизни
2	Для родителей и воспитателей	Повышение компетентности	Освоение практических методов поддержки развития ребенка через игры, общение и активное взаимодействие, понимание важности раннего развития и роли родителей в этом процессе
		Укрепление отношений с ребенком	Создание доверительных, теплых и стабильных отношений, увеличение

			времени, проводимого вместе за развивающими занятиями
		Снижение стресса и тревожности	Обучение родителей методам воспитания, что помогает избежать конфликтов и повышает уверенность в своих действиях
3	Для общества	Сокращение образовательного разрыва	Равные стартовые возможности для всех детей, независимо от их социального или экономического положения

Индикаторы успеха программы:

- повышение уровня компетенций у детей по сравнению с контрольными группами;
- увеличение вовлеченности родителей и воспитателей в процесс воспитания;
- стабильный интерес и участие сообществ в развитии программы.

Приложение доступно для скачивания на мобильный телефон через *App Store* и *Google Pay* (Рисунки 1-3).

Рисунок 1. Короткие и практичные тексты

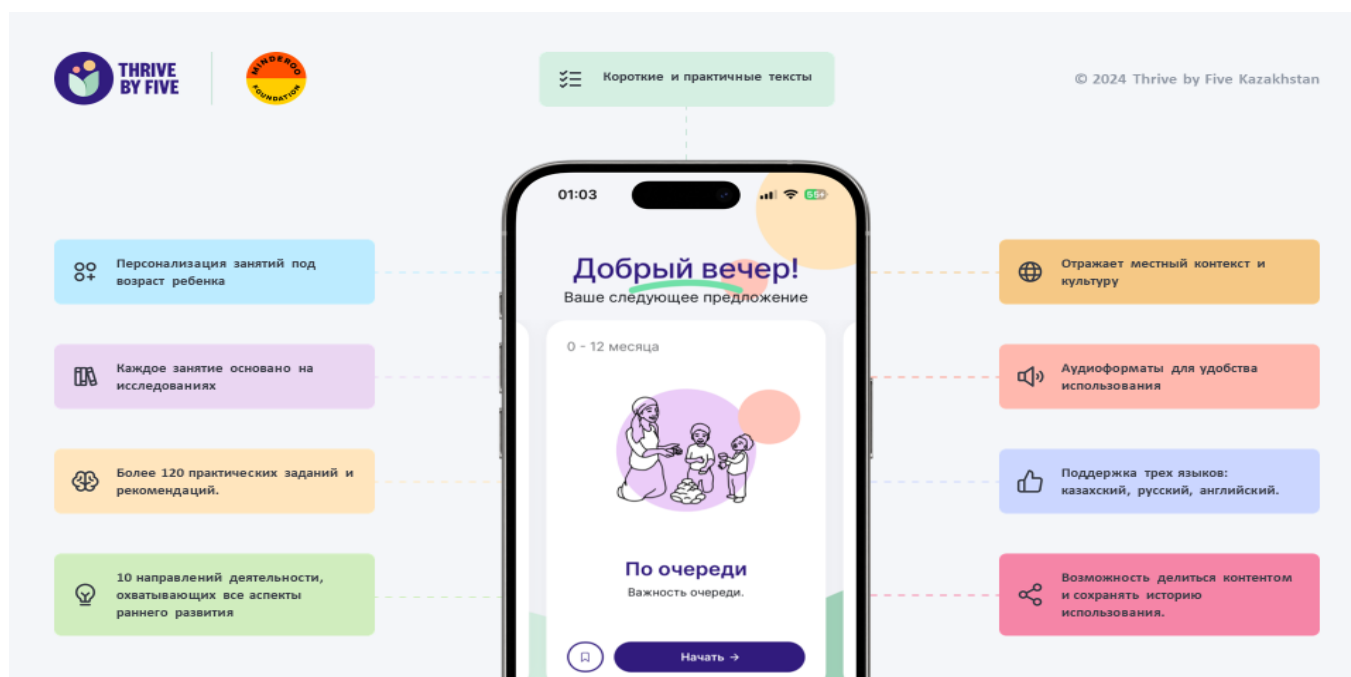

Рисунок 2. Приложение доступно и произведен запуск данной платформы

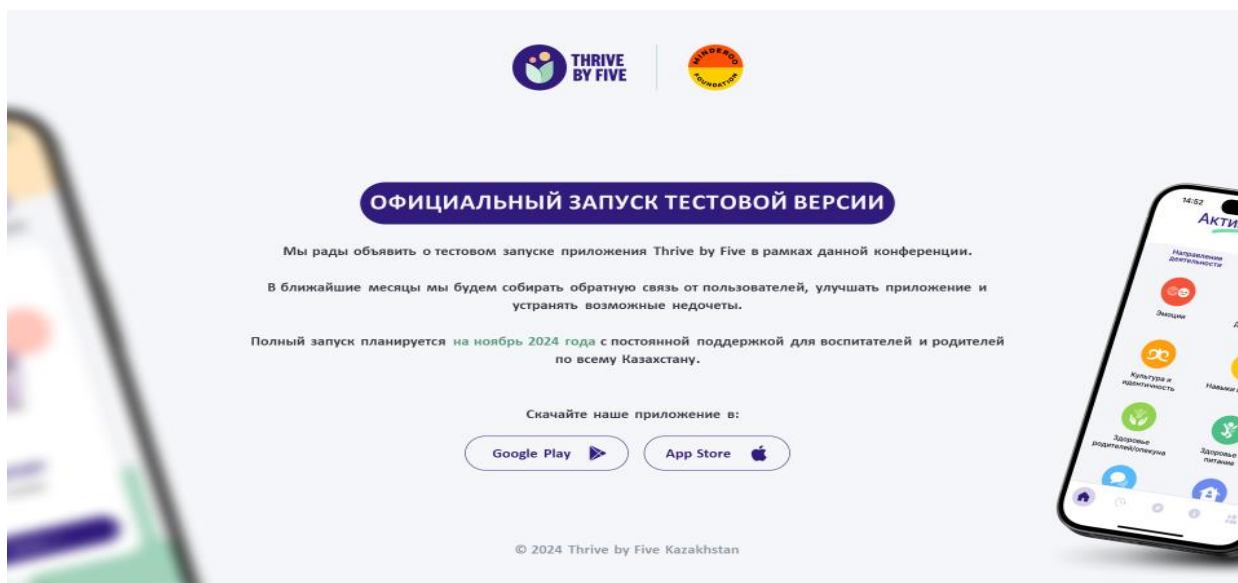
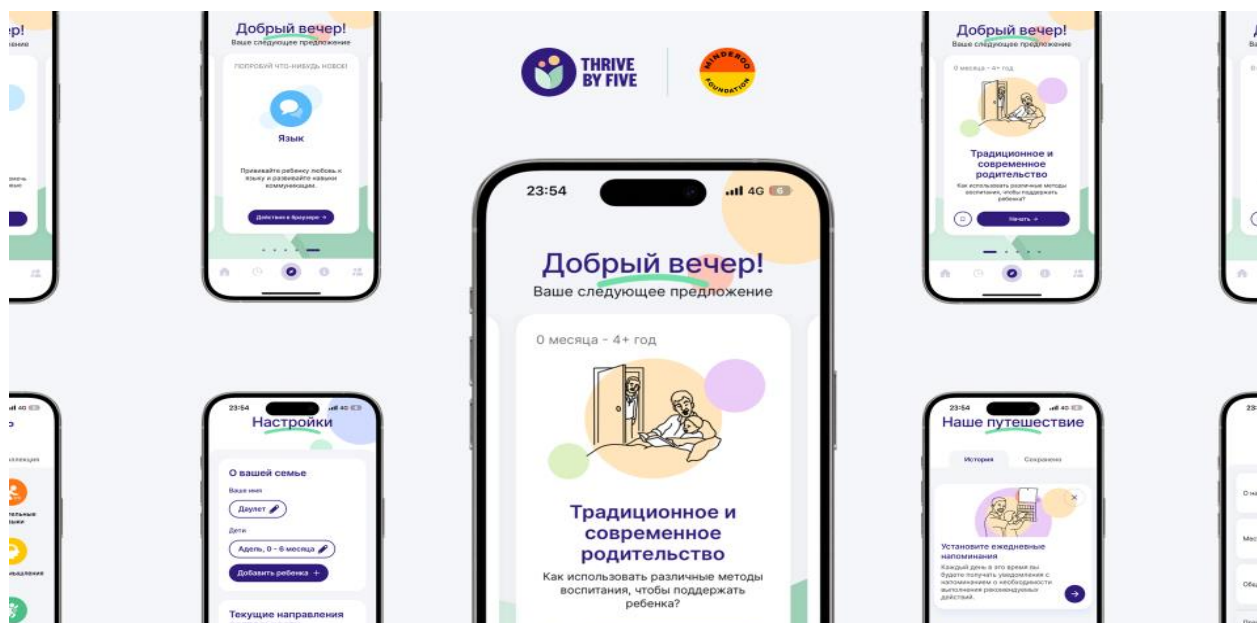

Рисунок 3. Рубрики (здоровье и питание, воспитание, развитие творческих и коммуникативных навыков, игры и взаимоотношения с детьми раннего возраста), выбор языка, сопровождение в приложении

Приложение бесплатно и предоставляет родителям, воспитывающим детей в домашних условиях, легкодоступный и понятный контент по здоровью и питанию, воспитанию, развитию творческих и коммуникативных навыков, играм и взаимоотношениям с детьми раннего возраста.

Внедрение мобильного приложения расширит осведомленность и навыки родителей в вопросах ухода и развития детей дошкольного возраста и повысит солидарную ответственность за воспитание и развитие детей.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Внедрение адаптированной программы позволяет педагогам применять современные подходы в работе с родителями дошкольников в процессе повышения педагогической культуры родителей в вопросах воспитания и развития детей.

Стратегия разработки контента основана на фактических данных и сочетает нейробиологические исследования Сиднейского Университета разума и мозга, адаптированные к потребностям и контексту каждой страны.

Содержание включает в себя мероприятия для родителей и тех, кто играет ключевую роль в их жизни, для дальнейшего обогащения социальной и эмоциональной среды ребенка.

Программа направлена на распространение контента по различным каналам, основанным на контекстуальных потребностях, включая приложение для смартфонов, наряду с другими цифровыми и нецифровыми каналами.

Контент также может способствовать усилиям по наращиванию потенциала/обучению педагогов и работающих с детьми специалистов, с целью повышения их способности оказывать поддержку родителям маленьких детей.

Использование принципов и направлений, также результатов и индикаторов успеха данной адаптированной программы помогут педагогам в их стремлении к профессиональному росту и обмену опытом с родителями детей.

Они могут стать основой для создания новых образовательных программ и инновационных подходов к воспитанию детей.

В настоящей Адаптированной программе, соответствующей казахстанскому национальному, культурному и языковому контенту, разработанной с целью поддержания педагогов и воспитателей в их работе по организации работы с родителями, важность раннего развития для будущего ребенка, благополучная обстановка в семье, моральные качества родителей.

Успешное внедрение данной Адаптированной программы в организации дошкольного образования поможет педагогам и методистам достигать оптимальных результатов в формировании и повышении педагогической культуры родителей в вопросах воспитания и развития детей, а также понять, что эффективность результатов зависит от слаженной работы всех участников образовательного процесса: педагогов, родителей и управленцев.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Дорожная карта по исполнению п. 6.1) Решения Ассамблеи народа Казахстана от 27 апреля 2023 года. – 2023. – (chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2024/04/tema+2024+ru.pdf).
2. Minderoo Foundation’s Thrive by Five // Thrive by Five. – 2023. – (<https://thrivebyfive.org.au/news/minderoo-foundations-thrive-by-five-campaign-celebrates-landmark-milestone-of-reaching-100000-supporters/>).
3. Эриксен А., Литвинова Ю., Бернд Р. Системы здравоохранения в действии: Казахстан. – Копенгаген: Европейское региональное бюро ВОЗ от имени Европейской обсерватории по системам и политике здравоохранения. – 2022. – (<https://researchonline.lshtm.ac.uk/id/eprint/4667472>).
4. «Беске дейін үлгер»: новое мобильное приложение для родителей детей дошкольного возраста запускается в Казахстане // Сайт Министерства просвещения РК. – 2024. – (<https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/news/details/863883?lang=ru>)
5. Первые пять лет жизни вашего ребенка определяют дальнейшую жизнь ребенка // Сайт Инновационного центра информационных и педагогических технологий при Министерстве дошкольного образования Республики Узбекистан. – 2022. – (<https://www.thrivebyfive.com/ru-UZ>)
6. О приложении Besh Qadam. – 2022. – (<https://www.thrivebyfive.com/ru-UZ>)

СОДЕРЖАНИЕ

1	Пояснительная записка	15
2	Введение	16
2	Рекомендации по использованию Адаптированной программы мобильного приложения	17
3	Заключение	23
4	Список использованной литературы	24